

ŠTÁTNA
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

2021/2022

VYUŽITIE DISPONIBILNÝCH HODÍN NA MODIFIKÁCIU UČEBNÉHO PLÁNU PRE NIŽŠIE STREDNÉ VZDELÁVANIE

SPRÁVA Z TEMATICKEJ INŠPEKCIE

**KRITICKÝ
PRIATEĽ ŠKÔL
A ŠKOLSKÝCH
ZARIADENÍ**

ŠTÁTNÁ
ŠKOLSKÁ
INŠPEKCIA

Využitie disponibilných hodín na modifikáciu učebného plánu pre nižšie stredné vzdelávanie

TEMATICKÁ SPRÁVA

PhDr. Martin Kandra, PhD.

Ing. Adriana Vykydalová

Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská

PaedDr. Monika Ružeková, PhD.

OBSAH

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH	4
2 HLAVNÉ ZISTENIA	4
2.1 Spôsob a dôvody zaradenia disponibilných hodín	5
2.2 Využitie disponibilných hodín v rámci predmetov vzdelávacích oblastí	6
2.3 Využitie disponibilných hodín v rámci nového predmetu	10
2.4 Vplyv navýšenia hodinovej dotácie na vyučovacie výsledky žiakov	11
3 ZÁVERY.....	12
4 ZOZNAMY.....	13
4.1 Grafy	13
4.2 Tabuľky	14

Cieľom tematickej inšpekcie bolo zistiť, akým spôsobom sa využívajú disponibilné hodiny určené na modifikáciu učebného plánu (UP) pre nižšie stredné vzdelávanie. Snahou ŠŠI bolo taktiež zmonitorovať dôvody, ktoré školu viedli k posilneniu vybraných vyučovacích predmetov, prípadne k tvorbe nových predmetov a zistiť, či navýšenie hodinovej dotácie má určitý vplyv na lepšie vyučovacie výsledky žiakov. Merným nástrojom tematickej inšpekcie bol online dotazník.

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE O KONTROLOVANÝCH ŠKOLÁCH

Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) zaslala online dotazník 153 základným školám vo všetkých krajocho Slovenska, z nich 77,1 % bolo štátnych škôl a 85,6 % malo vyučovací jazyk slovenský (Tabuľka 1).

TABUĽKA 1 Rozdelenie zúčastnených škôl podľa jednotlivých determinantov

kraj/jednotlivé kvalifikátory	podľa zriaďovateľa			podľa vyučovacieho jazyka			podľa sídla	
	štátna škola	súkromná škola	cirkevná škola	slovenský	maďarský	slovenský-maďarský	mesto	obec
SPOLU	118	13	22	131	16	6	92	61

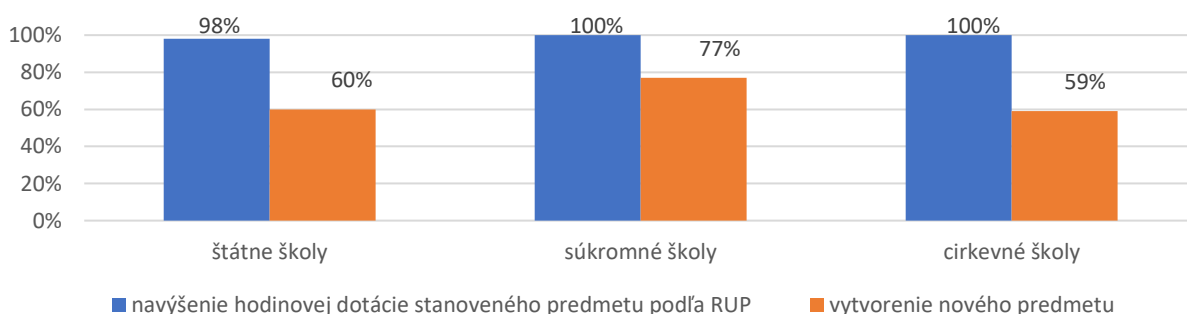
2 HLAVNÉ ZISTENIA

Z celkového počtu zúčastnených škôl poskytovalo vzdelávanie v spoločenskovedných, prírodovedných alebo športových triedach 33 subjektov. Z nich malo zriadených 76 % spoločenskovedné, 36 % prírodovedné a 42 % športové triedy. Z celkového počtu zúčastnených škôl deklarovalo používanie jedného UP viac ako polovica subjektov (61 %), dva UP používalo 23 % a viac ako dva UP aplikovalo vo svojich vzdelávacích procesoch 16 % škôl.

Takmer všetky zúčastnené subjekty (152) uviedli, že disponibilné hodiny využívajú najmä na zvýšenie hodinovej dotácie (už existujúcich) predmetov stanovených v rámcovom učebnom pláne (RUP). Riaditelia 94 škôl sa vyjadrili, že okrem navýšenia hodinovej dotácie v predmetoch RUP, umožnili aj vytvorenie *nového predmetu*, ktorý zaradili do svojich UP.

Získané údaje poukazujú na to, že vo všetkých sledovaných súkromných a cirkevných školách (v oboch prípadoch 100 %) sa možnosti disponibilných hodín viažu najmä na zvýšenie hodinovej dotácie predmetov, ktoré sú stanovené RUP (tzv. existujúce predmety). Na vytvorenie *nového predmetu* využili disponibilné hodiny najviac súkromné školy (77 %) Graf 1).

GRAF 1 Navýšenie hodinovej dotácie stanoveného predmetu podľa RUP (zriaďovateľská pôsobnosť)

2.1 Spôsob a dôvody zaradenia disponibilných hodín

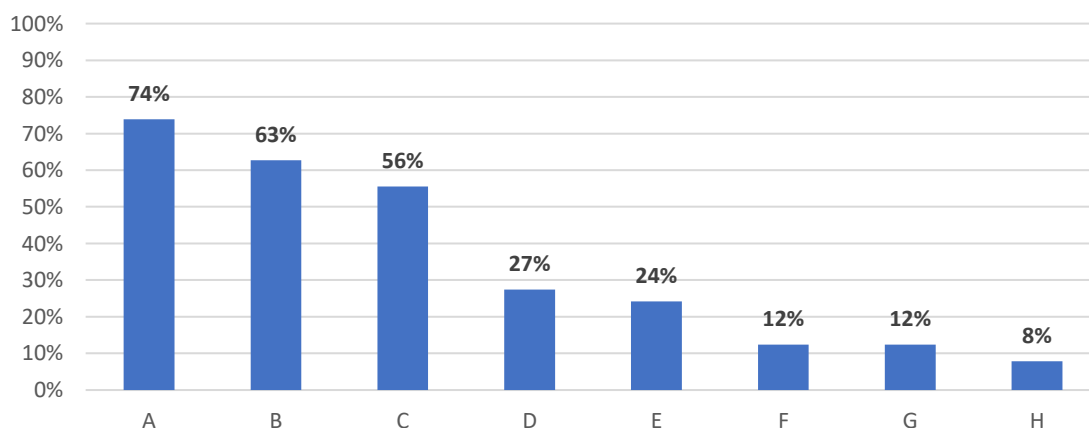
Pri posilnení hodinovej dotácie vo vybraných vyučovacích predmetoch (Graf 2) spočíval **spôsob využitia disponibilných hodín** prevažne len v navýšení hodinovej dotácie predmetu bez rozšírenia jeho obsahu (58 %), alebo (výlučne) v navýšení hodinovej dotácie predmetu rozšírením jeho obsahu o nové doplňujúce témy (22 %), prípadne – súčasne v oboch druhoch navýšenia (bez rozšírenia jeho obsahu a rovnako tak aj s rozšírením jeho obsahu o nové doplňujúce témy). Tento kombinovaný model deklarovalo 17 % subjektov. Iné dôvody (napr. zmena kvality výkonových štandardov...), avšak súčasne v kombinácii s predošlými spôsobmi využitia disponibilných hodín, využívali 3 % škôl.

GRAF 2 Spôsob využitia disponibilných hodín pri navýšení hodinovej dotácie vo vybraných predmetoch

Najviac subjektov potvrdilo (Graf 3), že najfrekvencovanejším **dôvodom posilňovania hodinovej dotácie** bolo **A) rozšírenie a prehĺbenie obsahu predmetov zaradených v RUP Štátneho vzdelávacieho programu** (113 subjektov). Ďalšími dôvodmi boli **B) podporné opatrenie školy vychádzajúce z potreby prípravy žiakov na celoslovenské testovanie v 5. a 9. ročníku** (96 škôl), **C) zameranie školy** (85 škôl), **D) záujem zákonných zástupcov na základe výsledku získaného z prieskumu** (42 škôl), **E) podporné opatrenie školy zamerané na konkrétnu skupinu žiakov s cieľom eliminácie rizikových faktorov v ich vzdelávaní** (menej úspešní žiaci, žiaci so ŠVVP...) (37 škôl), **F) záujem žiakov na základe výsledku získaného z prieskumu medzi nimi, resp. G) podporný prvok pre nadaných žiakov** (19 škôl). V dotazníku 12 subjektov uviedlo, že **H) dôvod zvýšenia hodinovej dotácie vo vybraných vyučovacích predmetoch bolo posilnenie úväzkov svojich pedagogických zamestnancov**.

GRAF 3 Dôvody, ktoré viedli školu k posilneniu hodinovej dotácie vybraných vyučovacích predmetov

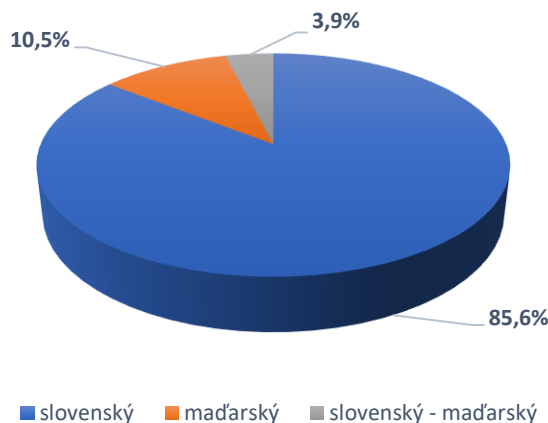

2.2 Využitie disponibilných hodín v rámci predmetov vzdelávacích oblastí

Vzdelávacia oblasť – Jazyk a komunikácia

Z hľadiska prerozdelenia škôl podľa vyučovacieho jazyka bolo 85,6 % škôl s vyučovacím jazykom slovenským (Graf 4).

GRAF 4 Rozdelenie škôl podľa vyučovacieho jazyka

V školách s vyučovacím jazykom slovenským (VJS) sa zvyšovala hodinová dotácia v predmete **slovenský jazyk a literatúra** (SJL) vo väčšine subjektov – v 98 školách (75 %). Najviac boli hodiny predmetu SJL navýšované v 7. a 9. ročníku, najmenej v 6. a 8. ročníku (Graf 5).

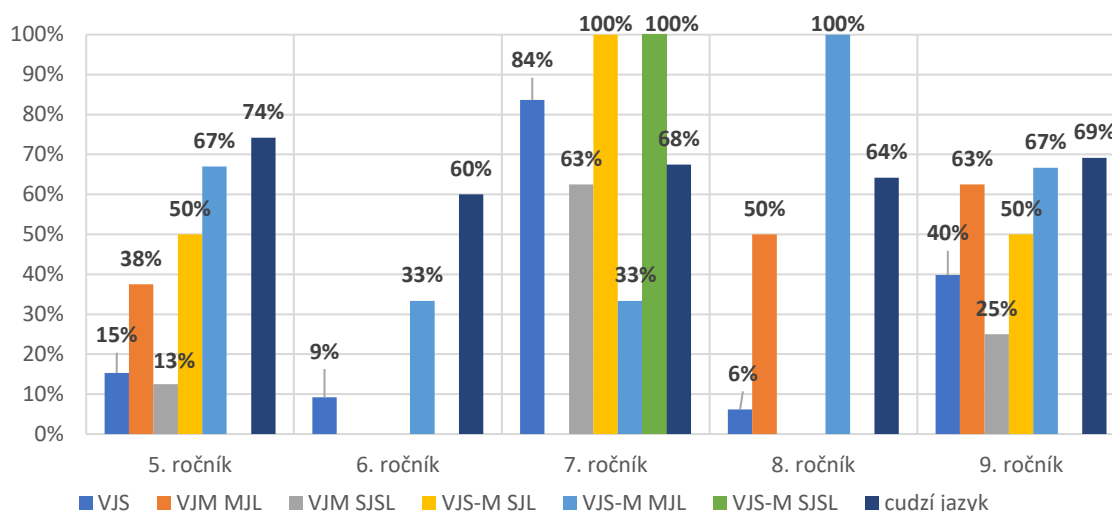
V školách s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) sa sledoval stav navýšenia dotácie vyučovacích hodín prostredníctvom disponibilných hodín nielen v predmete maďarský jazyk a literatúra, ale aj v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra. V predmete **maďarský jazyk a literatúra** (MJL) bolo realizované navýšenie v 8 školách (50 %), konkrétne v 5., 8. a 9. ročníku (Graf 5). Navýšenie vyučovacích hodín v predmete **slovenský jazyk a slovenská literatúra** (SJSL) sa uplatnilo v 6 školách (38 %), konkrétne v 5., 7. a 9. ročníku (Graf 5).

V 8 školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským¹ (VJS-M) bol predmet SJL hodinovo navýšený v 2 subjektoch (v 5., 7. a 9. ročníku), predmet MJL v 3 (vo všetkých ročníkoch 2. stupňa) a predmet SJSL v 1 škole (v 7. ročníku) (Graf 5).

Na posilnenie predmetu **cudzí jazyk** využívalo disponibilné hodiny až 120 škôl (78 %) z celkového počtu zúčastnených subjektov, pričom najvyšší podiel bol v súkromných školách (85 %), ďalej nasledovali štátne (79 %) a napokon cirkevné školy (73 %). Tri štvrtiny škôl navýšovalo dotáciu hodín najmä v 5. ročníku (Graf 5).

¹ Pozn. – v školách s VJS-M sa sledoval stav navýšenia dotácie vyučovacích hodín prostredníctvom disponibilných hodín nielen v predmete slovenský jazyk a literatúra, ale aj v predmetoch maďarský jazyk a literatúra a slovenský jazyk a slovenská literatúra.

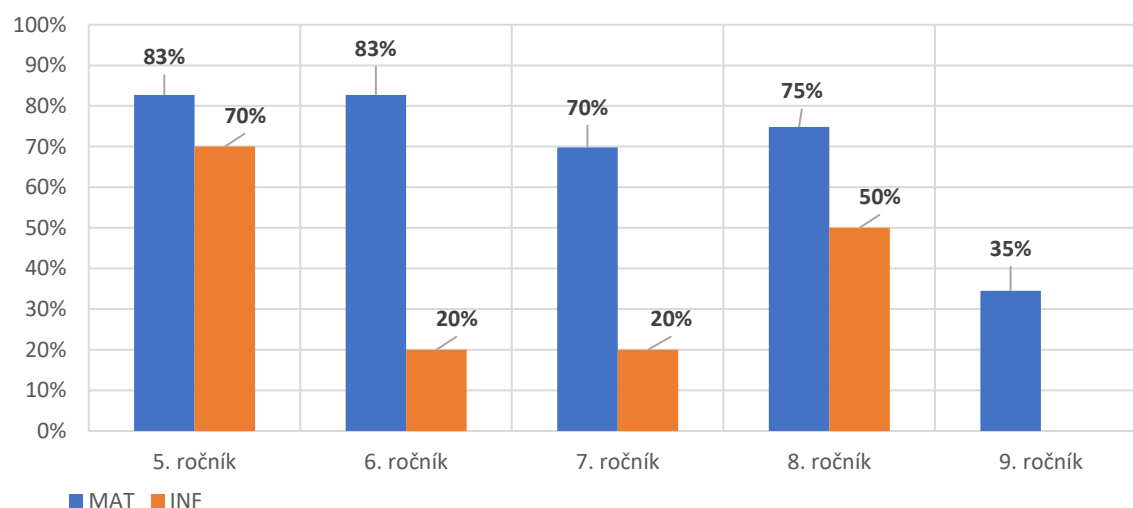
GRAF 5 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia v jednotlivých ročníkoch

Vzdelávacia oblasť – Matematika a práca s informáciami

Podľa vyjadrení respondentov bolo navýšenie dotácie vyučovacích hodín v predmete **matematika** (MAT), s využitím disponibilných hodín, realizované v 139 školách (91 %). Z hľadiska využitia disponibilných hodín v jednotlivých ročníkoch (Graf 6) dominuje úprava časovej dotácie predmetu vo väčšine škôl najmä v nižších ročníkoch 2. stupňa (5. a 6. ročník) – v oboch prípadoch išlo o 115 škôl, najväčší pokles bol v 9. ročníku (navýšenie realizovalo len 48 subjektov), kde je však (podľa RUP) už pôvodná dotácia stanovená na úrovni 5 hodín².

GRAF 6 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami v jednotlivých ročníkoch

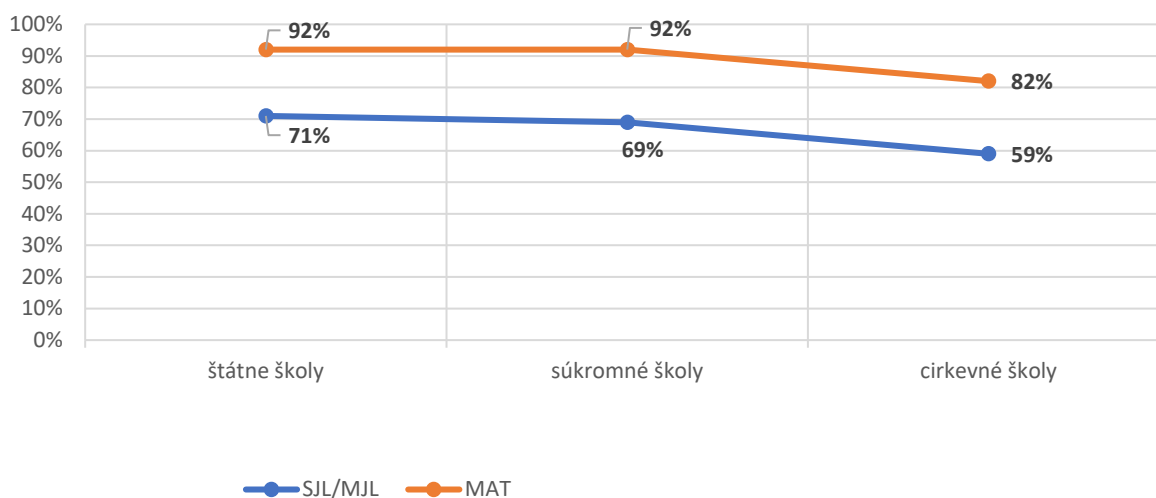
Pri porovnaní záujmu zúčastnených škôl o navýšenie dotácie hodín v predmetoch **slovenský jazyk a literatúra** (resp. *maďarský jazyk a literatúra*) a **matematika**³, na základe **zriaďovateľskej pôsobnosti**, je možné konštatovať, že využitie disponibilných hodín realizovalo vo svojich UP v SJL (resp. MJL) 71 % štátnych škôl, 69 % súkromných škôl a 59 % cirkevných škôl. V prípade MAT bol záujem o navýšovanie

² v porovnaní s nižšími ročníkmi, kde je dotácia predmetu znížená o 1 vyučovaciu hodinu

³ Predmety SJL/MJL a MAT, na výsledky ktorých je zamerané celoštátne testovanie žiakov T5 a T9.

dotácie s využitím disponibilných hodín **štátnych i súkromných škôl identický (92 %)**. Najnižší záujem o využitie disponibilných hodín bol v prípade **cirkevných škôl (Graf 7)**.

GRAF 7 Porovnanie využitia disponibilných hodín v predmete SJL/MJL a MAT z pohľadu zriaďovateľskej pôsobnosti

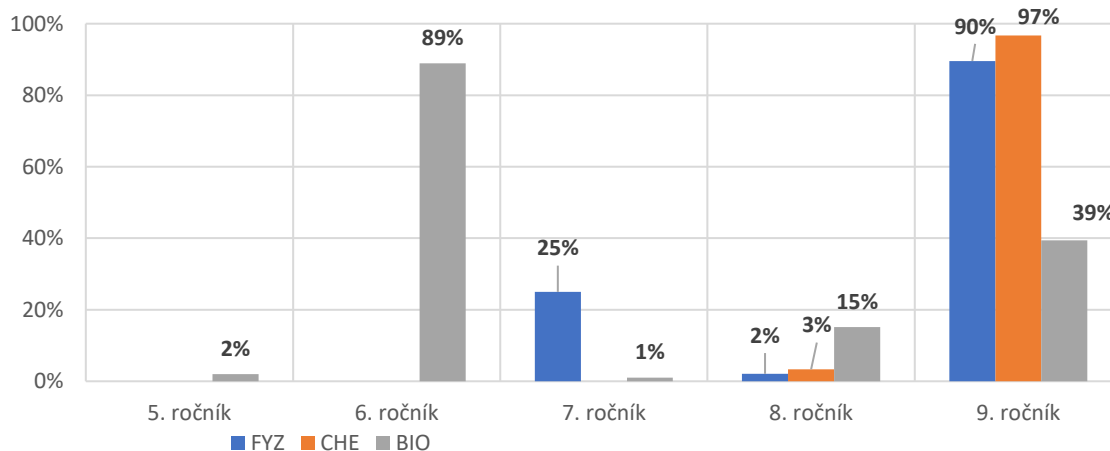

V predmete **informatika** (INF) bol záujem o navýšenie dotácie vyučovacích hodín len v 10 školách (7 %), pričom najviac škôl navýšovalo počet hodín prevažne v 5. a 8. ročníku⁴.

Vzdelávacia oblasť – Človek a príroda

Vo vzdelávacej oblasti človek a príroda boli disponibilnými hodinami posilnené všetky predmety v tých ročníkoch, kde je podľa RUP vyčlenená dotácia len 1 vyučovacej hodiny týždenne. Hodinová dotácia predmetu **fyzika** (FYZ) bola navýšená využitím disponibilných hodín v 48 školách, pričom väčšina z nich navýšovala dotáciu vyučovacích hodín tohto predmetu najmä v 7. a 9. ročníku. V predmete **chémia** (CHE), z celkového počtu 60 škôl, ktoré navýšili hodinovú dotáciu v tomto predmete, boli využité disponibilné hodiny najmä v 9. ročníku (58 škôl). Najvyšší záujem o využitie disponibilných hodín, v danej vzdelávacej oblasti, bol spojený s predmetom **biológia** (BIO), disponibilné hodiny využívalo až 99 škôl, pričom najviac subjektov navýšilo dotáciu v 6. a 9. ročníku (Graf 8).

GRAF 8 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda v jednotlivých ročníkoch

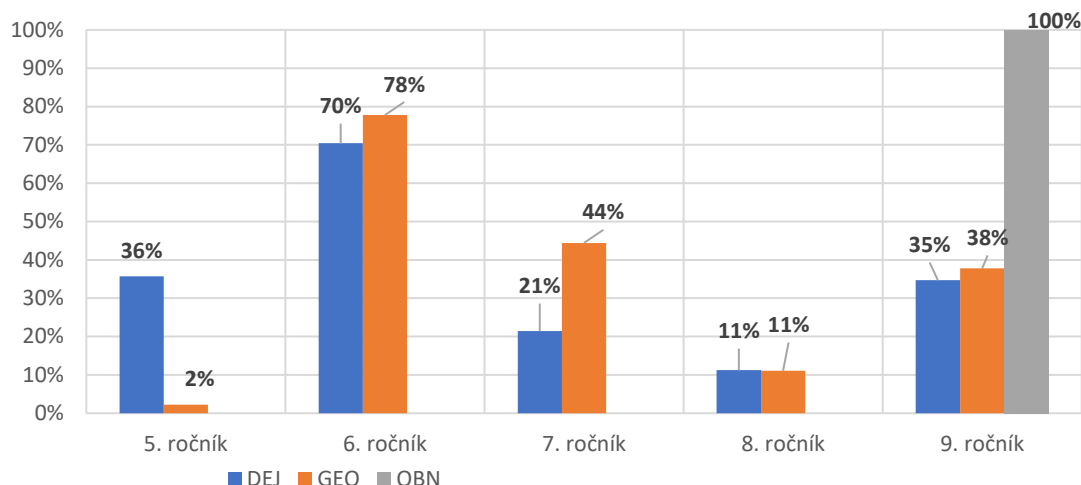

⁴ Pozn. – v 9. ročníku predmet informatika nie je zaradený v RUP.

Vzdelávacia oblasť – Človek a spoločnosť

Záujem o navýšenie hodinovej dotácie v predmete **dejepis** (DEJ) vyjadrilo v dotazníku 98 škôl, pričom prerozdelenie disponibilných hodín (do jednotlivých ročníkov) bolo najvyššie v 6.ročníku. Podobná tendencia (v rámci ročníkov) bola aj v súvislosti s predmetom **geografia** (GEO), ktorý však vo svojich UP (v porovnaní s predmetom DEJ) hodinovo navýšilo o 8 škôl menej. Najnižší záujem bol evidovaný v navýšení hodinovej dotácie predmetu **občianska náuka** (OBN), v ktorom disponibilné hodiny využívala len 1 škola, a to konkrétne v 9. ročníku (Graf 9).

GRAF 9 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda v jednotlivých ročníkoch

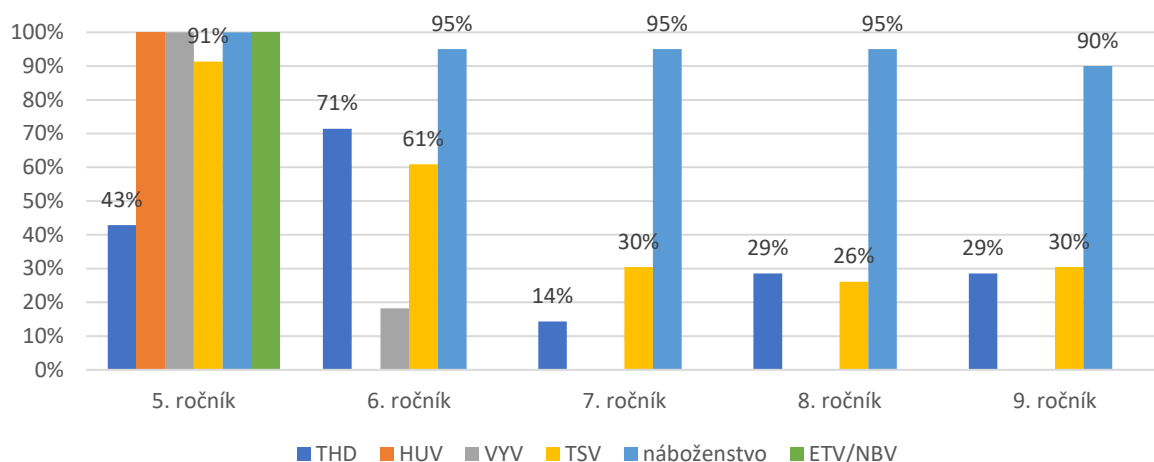
Ostatné vzdelávacie oblasti

Navýšiť hodinovú dotáciu v predmete **telesná a športová výchova** (TSV) sa rozhodlo len 23 škôl. Najviac škôl navýšilo dotáciu o disponibilné hodiny v 5. ročníku, najmenej v 8. ročníku. Navýšenie hodinovej dotácie predmetu **náboženstvo** potvrdili takmer všetky zúčastnené cirkevné školy a realizovali ho v každom ročníku. V prípade možnosti alternatívnych predmetov⁵ – **etickej/náboženskej výchovy** (ETV/NBV) – bolo navýšenie hodinovej dotácie v školskom roku 2021/2022 realizované len v 1 štátnej škole (v 5. ročníku). Hodinovú dotáciu predmetu THD⁶ navýšilo využitím disponibilných hodín celkovo 7 škôl (5 %), pričom najviac bolo navýšenie realizované v 6. a najmenej v 7. ročníku. Navýšenie hodinovej dotácie predmetu **hudobná výchova** (HUV) a **výtvarná výchova** (VYV) vykonala (v prípade HUV) vo svojom UP 1 škola (v 5. ročníku) a v prípade VYV – 22 škôl (v 5. a 6. ročníku) (Graf 10).

⁵ Pozn. – vyučovaných podľa RUP v štátnych a v súkromných školách.

⁶ V rámci tejto vzdelávacej oblasti je v UP pre 2. stupeň základných škôl implementovaný predmet **technika** (THD) s dotáciou 1 hodina v každom ročníku (5. – 9. ročník).

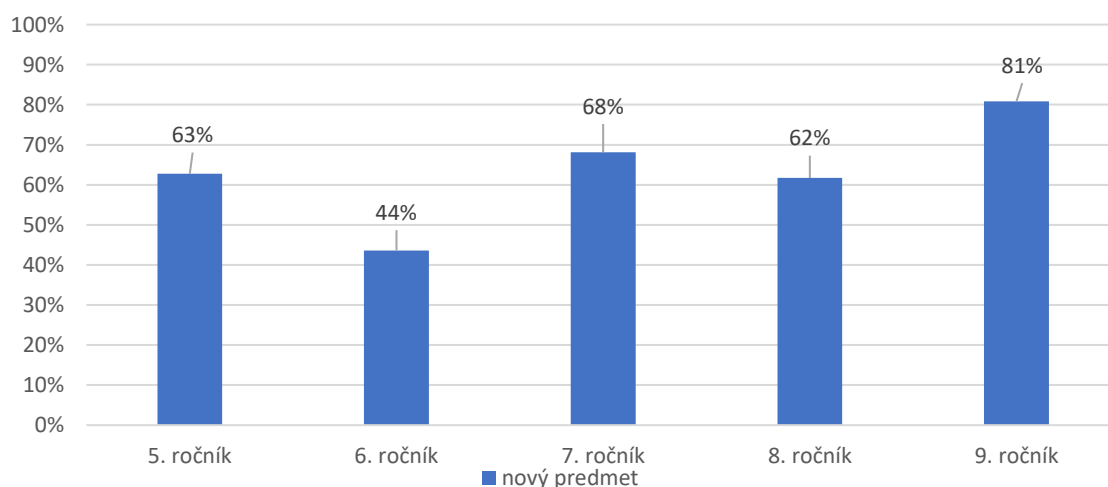
GRAF 10 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacích oblastiach Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb v jednotlivých ročníkoch

2.3 Využitie disponibilných hodín v rámci nového predmetu

Vytvorenie **nového predmetu v rámci disponibilných hodín** a jeho zaradenie do učebných plánov avizovalo celkovo 94 škôl, z nich najviac (76 škôl) ho zaradila v 9. ročníku (Graf 11).

GRAF 11 Využitie disponibilných hodín pri zaradení nového predmetu do UP v jednotlivých ročníkoch

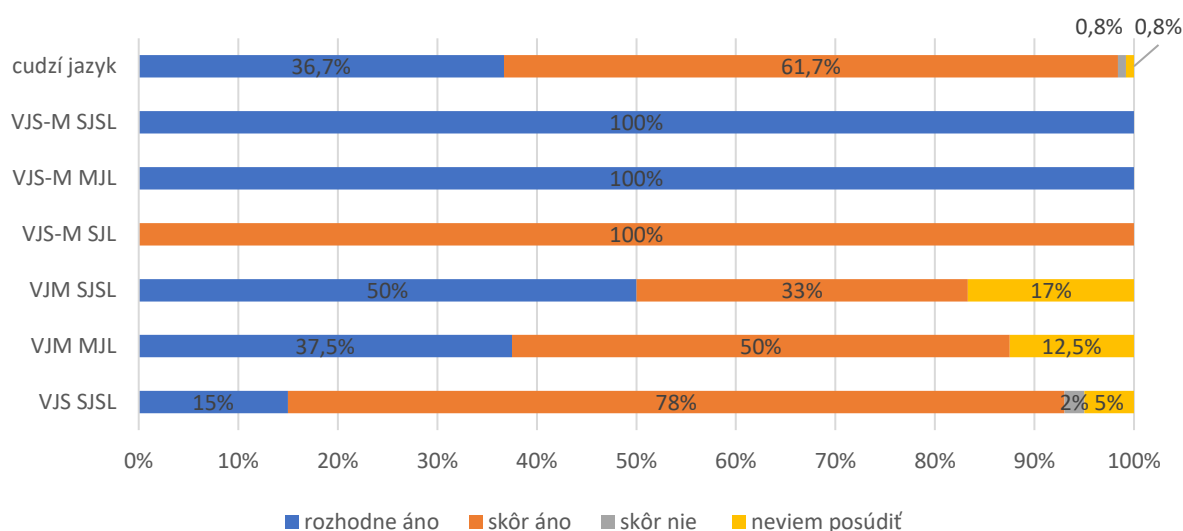

Podľa analýzy dotazníka, školy najviac začleňovali vo všetkých ročníkoch **nový predmet** do vzdelávacej oblasti *Jazyk a komunikácia*. V poslednom – 9. ročníku je v tomto kontexte možné sledovať aj nárast implementácie nového predmetu do vzdelávacej oblasti *Matematika a práca s informáciami*, čo pravdepodobne súvisí s posilnením prípravy žiakov posledného ročníka ZŠ na *Testovanie 9* a prijímacie skúšky na stredné školy. Obsah nového predmetu vo väčšine škôl korešponduje s obsahovým zameraním s jednou z 8 vzdelávacích oblastí stanovených v RUP. Len ojedinele sa respondenti vyjadrili (v 5. ročníku – 5 %, v 6. ročníku – 2 % a v 9. ročníku – 3 %), že vytvorený **nový predmet** úplne nekorešponduje.

2.4 Vplyv navýšenia hodinovej dotácie na vyučovacie výsledky žiakov

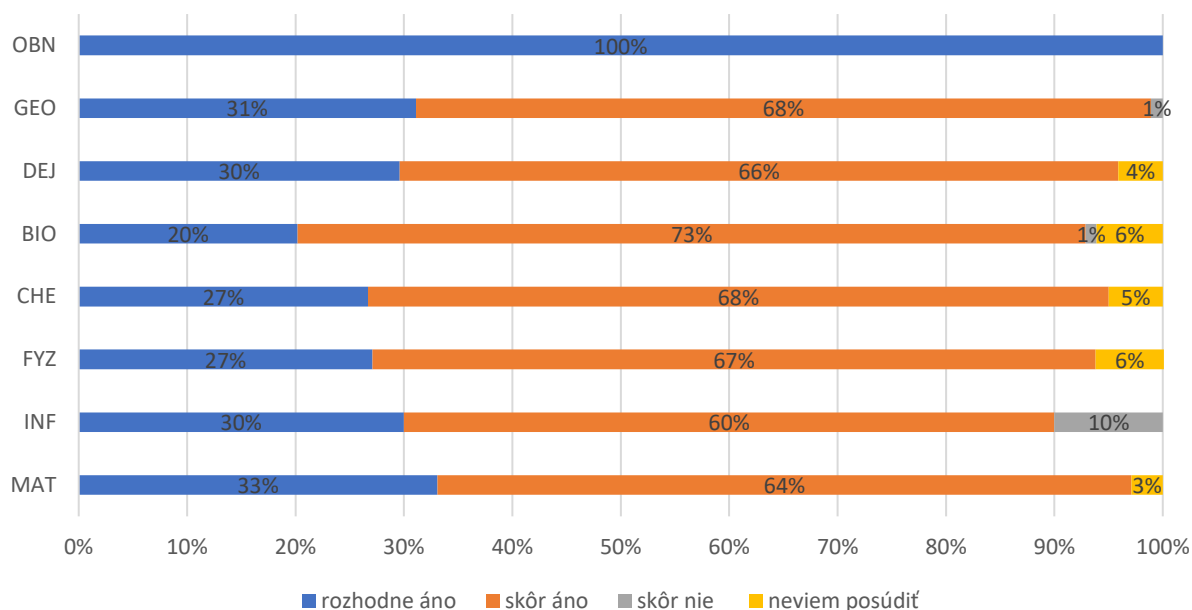
Vo vzdelávacej oblasti **Jazyk a komunikácia** sa väčšina zúčastnených škôl vyjadrila, že rozhodnutie navýšiť dotáciu vyučovacích hodín v danom predmete bolo dobrým rozhodnutím školy a sa prejavilo v zlepšení vyučovacích výsledkov žiakov. V školách s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským je 100 % všetkých škôl presvedčená, že sa posilnenie disponibilných hodín prejavilo na zlepšení študijných výsledkov žiakov z jazyka (Graf 12).

GRAF 12 Navýšenie hodinovej dotácie v predmetoch Jazyk a komunikácia sa prejavilo v lepších vyučovacích výsledkoch žiakov

V rámci vzdelávacích oblastí **Matematika a práca s informáciami**, **Človek a príroda** a **Človek a spoločnosť** väčšina škôl súhlasí, že navýšenie hodinovej dotácie sa prejavilo v zlepšení vyučovacích výsledkov (Graf 13). Pričom takmer tretina škôl s týmto tvrdením rozhodne súhlasí a v prípade OBN 100 % škôl rozhodne súhlasí.

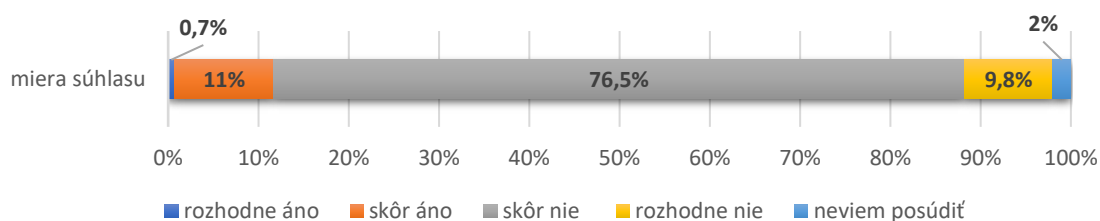
GRAF 13 Navýšenie hodinovej dotácie v jednotlivých predmetoch sa prejavilo v lepších vyučovacích výsledkoch žiakov

Rovnako podľa väčšiny škôl, ktoré využili navýšenie dotácie hodín v tzv. **novom predmete** išlo o pozitívne rozhodnutie prejavujúce sa vo všetkých ročníkoch na 2. stupni lepšími výsledkami žiakov.

Na základe analýzy výsledkov dotazníka je možné konštatovať, že školy takmer v každom predmete deklarujú názor, podľa ktorého navýšenie hodinovej dotácie, resp. vytvorenie *nového predmetu* a jeho zaradenie do UP školy, sa ukázalo ako správny krok, čo pozitívne potvrdzuje vo svojich odpovediach drvivá väčšina respondentov. *Skôr nesúhlasí* len nepatrná časť zúčastnených subjektov, ostatné školy toto tvrdenie *nevedia posúdiť*. V porovnaní s týmito zisteniami, sa väčšina škôl vyjadrila, že neplánuje zmeniť stratégie využívania disponibilných hodín (Graf 14).

GRAF 14 Z dôvodu nedosahovania očakávaných výsledkov žiakov v niektorých predmetoch plánuje škola zmeniť stratégiu využitia disponibilných hodín

3 ZÁVERY

Na základe analýzy výsledkov dotazníkov je možné konštatovať, že až 99 % zúčastnených subjektov využívalo disponibilné hodiny najmä na zvýšenie hodinovej dotácie predmetov, ktoré už v učebnom pláne existujú (nakoľko sú stanovené v RUP). Vytvorenie tzv. *nového predmetu* avizovalo v dotazníkoch celkovo 61,4 % subjektov, ktoré ho zaradili do učebných plánov naprieč všetkými ročníkmi na 2. stupni ZŠ – najviac v 9. ročníku (81 %) a najmenej v 6. ročníku (44 %). Obsah *nového predmetu* zväčša korešpondoval s niektorou zo vzdelávacích oblastí. Niektorí riaditelia škôl deklarovali, že využívali možnosti disponibilných hodín v rámci rozšírenia RUP ako i na vytvorenie *nového predmetu*, ktorý následne, podľa obsahu vzdelávania, začlenili do prislúchajúcej vzdelávacej oblasti. Tento „duálny formát“ realizovali podľa zriaďovateľskej pôsobnosti najviac v súkromných školách a najmenej

v cirkevných školách. Podľa vyjadrení viac ako polovice respondentov možno konštatovať, že hodinová dotácia predmetov bola navyšovaná so zámerom nerozširovať ich obsah, ale prehĺbiť učivo. V prípade 22 % subjektov bol obsah disponibilných hodín rozšírený o nové dopĺňajúce témy.

Medzi najčastejšie dôvody posilnenia *predmetov vzdelávacích oblastí* boli podporné opatrenie škôl vychádzajúce primárne z potreby prípravy žiakov na celoslovenské testovanie. Najmenej uvádzaným dôvodom bolo využitie disponibilných hodín na posilnenie pracovných úväzkov pedagogických zamestnancov. Zo získaných údajov vyplýva, že navýšenie hodinovej dotácie jednotlivých predmetov, využitím disponibilných hodín, sa najviac prejavilo vo vzdelávacích oblastiach *Jazyk a komunikácia* a *Matematika a práca s informáciami*, *Človek a príroda* a *Človek a spoločnosť*, konkrétne v predmetoch SJL, cudzí jazyk, MAT, BIO a DEJ (využilo ich cca 78 % škôl). V kontexte prípravy žiakov na celoslovenské testovania (Testovanie 5, Testovanie 9), prípadne na posilnenie vedomostí v profilových predmetoch (SJL/MJL a MAT) na prijímacích skúškach na stredné školy, boli disponibilné hodiny využité v predmete SJL najviac v štátnych školách (71 %). V prípade navýšenia hodinovej dotácie v predmete MAT využili disponibilné hodiny v rovnakej miere štátne aj súkromné školy.

Na záver možno konštatovať, že využitie disponibilných hodín, pri navyšovaní hodinovej dotácie v niektorých predmetoch, vníma väčšina škôl zúčastnených na online dotazníkovom prieskume, ako pozitívny prvok. S tým súvisí aj vyjadrenie v závere dotazníka, podľa ktorého až 86 % škôl neplánuje v blízkej budúcnosti meniť súčasne nastavenú stratégiu využitia disponibilných hodín.

4 ZOZNAMY

4.1 Grafy

GRAF 1 Navýšenie hodinovej dotácie stanoveného predmetu podľa RUP (zriaďovateľská pôsobnosť)	4
GRAF 2 Spôsob využitia disponibilných hodín pri navýšení hodinovej dotácie vo vybraných predmetoch	5
GRAF 3 Dôvody, ktoré viedli školu k posilneniu hodinovej dotácie vybraných vyučovacích predmetov	5
GRAF 4 Rozdelenie škôl podľa vyučovacieho jazyka	6
GRAF 5 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia v jednotlivých ročníkoch	7
GRAF 6 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami v jednotlivých ročníkoch	7
GRAF 7 Porovnanie využitia disponibilných hodín v predmete SJL/MJL a MAT z pohľadu zriaďovateľskej pôsobnosti	8
GRAF 8 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda v jednotlivých ročníkoch	8
GRAF 9 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda v jednotlivých ročníkoch	9
GRAF 10 Využitie disponibilných hodín vo vzdelávacích oblastiach Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb v jednotlivých ročníkoch	10
GRAF 11 Využitie disponibilných hodín pri zaradení nového predmetu do UP v jednotlivých ročníkoch	10
GRAF 12 Navýšenie hodinovej dotácie v predmetoch Jazyk a komunikácia sa prejavilo v lepších vyučovacích výsledkoch žiakov	11
GRAF 13 Navýšenie hodinovej dotácie v jednotlivých predmetoch sa prejavilo v lepších vyučovacích výsledkoch žiakov	12

GRAF 14 Z dôvodu nedosahovania očakávaných výsledkov žiakov v niektorých predmetoch plánuje škola zmeniť stratégiu využitia disponibilných hodín.....	12
--	----

4.2 Tabuľky

TABUĽKA 1 Rozdelenie zúčastnených škôl podľa jednotlivých determinantov	4
--	---